

Reeds 10 jaar:

Le Monde Diplomatique in Esperanto

Premie van IEI voor het vertaalteam

De kiosken van grote steden en vliegvelden tonen hun internationale uitstraling met kranten in diverse talen, weekbladen zoals *Newsweek*, *The Economist*, *Der Spiegel*, *El Mundo* en met maandelijkse tijdschriften zoals *Le Monde Diplomatique*. Passerende Esperantisten beseffen maar zelden dat dit hooggekwalificeerde Franse blad (LMD) ook in een perfecte Esperanto-vertaling bestaat, die iedere maand gemakkelijk en kosteloos toegankelijk is via Internet (<http://eo.monediplo.com>).

Als we even achterom kijken, begon de 21^e eeuw voor Esperanto met een bewonderingswaardig werkproject. Vanaf eind 2001 realiseerde een team van kundige vrijwilligers-vertalers gedurende 10 jaar onafgebroken maandelijks de vertaling in Esperanto van 7 tot 8 lange artikelen (van gemiddeld 1800 woorden), tot nu toe tezamen meer dan 1.500.000 woorden. Het betreft teksten over actuele thema's, geschreven door professionele journalisten, meestal thema's van internationaal belang, op het terrein van politiek, economie en maatschappij, en zo nu en dan ook over klimaatverandering en technologie.

Deze wereldwijde Esperanto-taalschat is van grote betekenis.

Allereerst omdat ze nieuwe gebruikers van onze taal kan aantrekken.

Bijvoorbeeld doordat studenten die er toevallig van horen, Esperanto niet langer meteen associëren met de 'ouderwetse' hobby van hun grootvader, zoals gewoonlijk de reactie was in de tweede helft van de vorige eeuw.

Tegenwoordig struinen ze nieuwsgierig het Internet af, waar ze met een beetje geluk de LMD-website vinden met een archief van 850 artikelen over wereldpolitieke zaken, allemaal in die 'kunstmatige taal' (en geen enkel artikel gaat over Esperanto zelf). Als men die hoeveelheid tekst bekijkt, dan zal degene die geïnteresseerd is meer gevoel voor de 'nieuwe taal' (=Esperanto) krijgen doordat hij of zij tevens toegang heeft tot de parallele teksten: dezelfde artikelen, maar dan in een andere taal: het Franse origineel, maar ook de meer dan 20 (!) versies waarin LMD maandelijks wordt vertaald, en die gedrukt of op Internet verschijnen. Als aanvulling op de huidige verscheidenheid van taalonderricht en onderwijsmethodes in Esperanto kan het bestaan van zo'n parallel bestand van actuele artikelen in diverse talen een bijdrage leveren aan de leermogelijkheden van gevorderde of zelfs beginnende Esperanto-lezers, zeker van hen die zich interesseren voor de betreffende thema's en voor de voor hen nieuwe taal. Daarom heeft IEI (het Internationaal Esperanto-Instituut in Den Haag) voorgesteld om LMD te gebruiken in de cursussen van het project 'Esperanto125', dat dit jaar door IEI gelanceerd is.

Het is waard om hier de uitspraak van José Antonio Vergara te citeren (in *Libera Folio* d.d. 2010-09-27 geplaatst): 'Het bestaan van Esperanto als

menselijke realiteit is veel dank verschuldigd aan het inspirerende feit dat enigen er volhardend literatuur en lectuur in hebben vertaald, ondanks alle moeilijkheden'.

Er is nog een reden waarom deze Esperanto-taalschat van belang is.

Wat zou u antwoorden als een bekende (niet-Esperantist) u zou vragen: 'Bestaat Esperanto nog?' of 'Kun je in Esperanto over de kredietcrisis praten?'. Nu kan de reactie eenvoudig zijn: open je laptop en laat de website *eo.mondediplo.com* zien. Een meer serieuze zaak is het natuurlijk als dergelijke vragen op bestuursniveau worden gesteld, zoals tien jaar geleden is gebeurd in de EU-commissie (zie *Revuo Esperanto* van februari 2004, waarin ik hiernaar al verwees, en het belang onderstreepte van het vertaalproject LMD, om op die manier een toekomstige erkenning van Esperanto te verkrijgen bij Europese vertaaldiensten).

Toch is het erg vreemd dat het enorme LMD-werk door de jaren heen zo weinig waardering of aandacht kreeg. Is de reden van dit vrijwel geheel negeren wellicht dat teksten van meer dan 300 letters (of zelfs 140 tekens) in ons tijdsbestek niet meer gelezen worden? De oorzaak is zeker niet de kwaliteit van de LMD-vertalingen, die zonder meer goed zijn: voldoende nauwkeurig en goed leesbaar. Ook het aantal foute woorden in de tekst is laag: bijv. 1,5 promille in 2008, en slechts 1 promille in 2011. Meestal worden minder bekende eigennamen en specifieke onvertaalbare plaatselijke begrippen tussen haakjes of in een voetnoot verklaard. Bovendien kunnen bepaalde woorden aangeklikt worden, waarna een toelichting in Vikipedio verschijnt. Ook is interactie mogelijk: lezers kunnen met een ingetypte tekst meteen op het artikel reageren. De gehele website *eo.mondediplo.com*, is, samen met zijn archief, gebruiksvriendelijk georganiseerd.

Het Internationaal Esperanto-Instituut in Den Haag heeft thans besloten om een premie van 2000 euro toe te kennen aan het LMD-vertaalteam, met Jeanne-Marie Cash en Vilhelmo Lutermano als hun hoofdvertalers, na een decennium prijzenswaardige arbeid.

Toon Witkam